

**УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ
МИТРОВИЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ	
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију Одлука бр. 1640 од 05. 07. 2021. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици</p> <p>2. Састав комисије, име и презиме сваког члана, звање, ужа научна област, назив факултета (установе) у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Др Звездан Арсић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, председник Комисије, 2. Др Јасна Парлић Божовић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, члан Комисије 3. Др Слађана Анђелковић, редовни професор Географског факултета Универзитета у Београду, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, члан Комисије, 4. Др Виолета Орловић- Ловрен, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду, научна област Андрагошке науке, ужа научна област Андрагогија, члан Комисије, 5. Др Игор Ђурић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, ментор. 	
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ	
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Маја Љ. Врачар</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 09. 02. 1978. Задар, Р. Хрватска</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: ////////////////////////////////////</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: ////////////////////////////////////</p>	
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
<p align="center">ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ НАСТАВНИКА У ФУНКЦИЈИ УНАПРЕЂИВАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ</p>	
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
<p>Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.</p>	

Садржај докторске дисертације *Професионални развој наставника у функцији унапређивања компетенција за васпитање и образовање за одрживи развој*, поред претходно датог резимеа на српском и енглеском језику и биографских података аутора, прилога, изјаве о ауторству, изјаве о истоветности штампане и електронске верзије рада и изјаве о коришћењу (на крају рада) чини 287 страница текста у коме су обрађени проблеми који произилазе из дефинисане теме. Поред увода (14-15), закључка (268-272), пописа литературе (273-287) и прилога (288-351), дисертација је структурно подељена на четири (4) дела који су подељени у посебне логичке целине у којима је дата продубљена анализа теоријско-методолошких проблема и резултата истраживања којима аутор посвећује посебну пажњу. То су: 1. Теоријски приступ проблему истраживања (15-132), 2. Методологија истраживања (133-148), 3. Анализа резултата истраживања (149-241) и 4. Дискусија најважнијих резултата истраживања 259-267).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Главна пажња у докторској дисертацији усмерена је на свеобухватно проучавање и анализу проблема који се односе на професионални развој наставника и унапређивање њихових компетенција у циљу реализације задатака наставе који се односе на васпитање и образовање за одрживи развој. Дефинисана тема наметнула је кандидату веома сложене задатке који су у тексту добро разрешени. На то указује структура рада која је прилагођена дефинисаном наслову. У теоријском приступу проблему истраживања, главна пажња је усмерена на компаративно-критичку анализу домаће и стране литературе и релевантних истраживања у области развоја компетенција наставника за васпитање и образовање за одрживи развој. На основу тога, у овом делу дисертације изнесене су основне полазне основе о појму, циљевима и принципима и компонентама одрживог развоја, историјском развоју схватања о одрживом развоју, улози школе у формирању свести о потреби и значају васпитања и образовања за одрживи развој, компетенцијама наставника за васпитање и образовање за одрживи развој и дефинисани основни појмови који ближе одређују дефинисану тему (наставник, компетенције наставника за одрживи развој, професионални развој наставника, васпитање и образовање за одрживи развој). Део Методологија истраживања обухвата елементе који ближе одређују проблеме и поступке обављеног истраживања (циљ и задаци истраживања, хипотезе истраживања, променљиве истраживања -независне и зависне, опис истраживања, методе, технике и инструменти истраживања, карактер истраживања, значај истраживања, ток и организација истраживања, обрада података). На основу научно-истраживачког приступа и сазнања који су представљени у теоријском делу рада, јасно су одређени истраживачке правци дисертације. Научни проблем који се испитује у раду, усмерен је на улогу наставника у остваривању циљева за васпитање и образовање за одрживи развој, испитивање степена развијености компетенција наставника о одрживом развоју и за одрживи развој и утврђивање заступљености и доприноса различитих облика професионалног развоја (формално, неформално и информално образовање) који могу да буду у функцији унапређивања компетенција наставника за реализацију садржаја и задатака наставе који афирмишу потребу и значај васпитања и образовања за одрживи развој. Прецизније објашњење проблема дато је у циљу и задацима истраживања на основу којих су дефинисане општа и посебне хипотезе истраживања. Истраживање је спроведено на узорку од 297 наставника разредне (132, 44,4%) и предметне (165, 55,6%) наставе. Узорак чини популација наставника разредне и предметне наставе из Београда, (63, 21,2%), Ниша (58, 19,5%), Краљева (60, 20,2%), Сомбора (56, 18,9%)

и Косовске Митровице (60, 20,2%). У трећем делу дисертације -Анализа резултата истраживања, прати се логички след и структура истраживачких питања и постављених хипотеза. У овом делу рада поред табеларног и дескриптивно-аналитичког приказа резултата, тј. њиховог јасног, прецизног и прегледног излагања, присутно је у значајној мери и њихово тумачење и интерпретација у односу на статистичке параметре (степен корелације хи-квадрат тест), демографске карактеристике узорка истраживања, постављене задатке, општи циљ истраживања и главне претпоставке истраживања. Суштину четвртог дела дисертације који је насловљен као Дискусија најважнијих резултата истраживања, чини анализа резултата добијених током истраживачког поступка која, по мишљењу аутора, потврђује полазне претпоставке о постојању разлика у процени знања о одрживом развоју и развоју компетенција за одрживи развој и нивоу знања и доприноса активности између наставника који раде у разредној настави и наставника који раде у предметној настави. У овом делу, полазећи од актуелности проблема који је био предмет истраживања, аутор констатује да васпитање и образовање за одрживи развој и улога наставника у том процесу представља, још увек, недовољно истражено подручје интересовања педагошке науке. Приликом представљања и анализе резултата истраживања, присутно је, у значајној мери и њихово тумачење и интерпретација у односу на претходне резултате, што је аутору омогућило да укаже на неке карактеристичне проблеме који постоје у овом домену, али и на неке могуће правце који могу да буду у функцији њиховог превазилажења .

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

Врачар, М., Јовић, Ј., Стојановић, Н. (2021). Професионално деловање педагога у васпитно-образовној пракси - пут ка остваривању циљева одрживог развоја. *Настава и васпитање*. ISSN 0547-3330. - Год. 70, бр. 2 (2021), стр. 217-237. 37.091.12-057.86 37.014.5:502.131.1 COBISS.SR-ID 44050441 **M51**

Врачар, М., Davidović, Z. (2021), *Projektna nastava u digitalnom okruženju u funkciji održivog razvoja, Vaspitanje i obrazovanje u digitalnom okruženju* (127-133) Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, Pedagoško društvo Srbije. **M33**

Anđelković, S., **Врачар, М.** (2020). Компетенције наставника у имплементацији васпитања и образовања за одрживи развој кроз наставу ван учионице, U: Đurić, I., Randelović, D. (ur.). *Science Beyond Boundaries III – Thematic collection of papers of International Significance, Education and Personality Development, book IV*, (39-63). Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet, Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici. UDK 502.131.1:37.014(100) 37.091.12 ISBN за издавачку целину 978-86-6349-150-2;ISBN978-86-6349-154-0 **M14**

Врачар, М., Milovanović, S. (2020), *Participacija učenika u prevenciji nasilja – primer delovanja medijatorske sekcije, Participacija u obrazovanju, pedagoški (p)ogledi*. (177-185) Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu. **M33**

Врачар М., Анђелковић С., Арсић, З. (2018). Интеркултурална персоектива школа у Србији. *Теме*. Vol. XLII(3), 917-935, ISSN 0353-7919. UDK 727.1(497.11).

DOI <https://doi.org/10.22190/TEME180391> **M24**

Andelković, S. **Врачар, М.** (2018). Persevation of National Culture and Tradition in Schools in Serbia: Current State and Prospects for Development. in: М. Lončar-Vujnović (ur.) *Science Beyond Boundaries 3 – Thematic Collecction of Papers of International Significance*, (139-154). Kosovska Mitrovica: University of Priština, Faculty of Philosophy. UDK 37.03-057.874 37.014.5 ISBN 078-86-6349-105-2 **M14**

Lukić, D., Andelković, S, **Врачар, М.** (2018). Sustainable Educational Tourism Potential of Djerdap National Park. *Forum geografic*, Vol. 17(2). 159-169 <http://dx.doi.org/10.5775/fg.2017.057.d> ISSN 1583-1523 **M51**

Врачар, М., Анђелковић, С., Ђурић, И. (2018). Квалитет блок наставе као пример добре праксе у дуалном образовању у функцији одрживог развоја, *Образовна политика и пракса -у складу или раскораку*. Београд: Филозофски факултет Универзитета у Београду, Педагошко друштво, Србије. **M33**

Врачар, М., Максимовић, А. (2017). Перспектива педагога: компетенције потребне за успјешно професионално дјеловање, у: М. Турк (прир.) Зборник: *Сувремени изазови у раду (школског) педагога*. (214-236). Ријека: Филозофски факултет, Ријека. Свеучилиште у Ријеци. **M45**

Анђелковић, С. **Врачар, М.** (2017). Preservation of National Culture and Tradition in Schools in Serbia: Current State and Prospects for Development У: Јаковљевић, М. (ур.), *Наука без граница – Међународна научна конференција – Књига резимеа*, (19-20). Косовска Митровица: Филозофски факултет, Универзитета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици. 21-22. септембар 2017. ISBN 978-86-6349-077-2; COBISS.SR – ID:244511244 **M34**

Врачар, М. Анђелковић, С. (2017). Истраживачка амбијентална настава у функцији стицања компетенција ученика за одрживи развој. У: С. Опсеница (ур.), *Наука и настава данас – VIII научни скуп са међународним учешћем* -Књига апстраката (80-81), Бјељина: Педагошки факултет, Универзитета у Источном Сарајеву, 17. новембар 2017; ISBN 978-99938-55-35-4; COBISS.RS-ID 6902296 **M64**

Анђелковић, С., Станисављевић Петровић, З., **Врачар, М.** (2015). Перцепција одељењских старешина о облицима и садржајима рада са родитељима; у: Е. Хебиб, Б. Бодршки Спариосу, А. Илић Рајковић (ур.): *Истраживања и развој квалитета образовања у Србији – стање, изазови и перспективе*, *Тематски зборник*, (стр. 55-66). Београд: Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета, Универзитета у Београду. UDK 37.064.1:371.213.1(497.11). ISBN; 978-86-82019-91-6; 978-86-82019-92-3 **M45**

Ђорђевић, Ж., **Врачар, М.** (2014). Вршњачка медијација у школи -један модел васпитног рада, У. Годишњак Српске академије образовања за 2013. годину. Српска академија образовања. (199-210) Београд. UDK 37.015.4, ISSN 182-5461 COBISS.SR-ID140963340 **M53**

Врачар. М., Миловановић, Г. (2014). Положај педагога у школама и анализа развоја,

компетенција у условима савремених промена у образовању, У: Матовић, Н., Спасеновић В., Антонијевић. Р. (ур.) *Зборник радова Идентитет професије педагог у савременом образовању* (37-44). Београд. Филозофски факултет Универзитета у Београду. **М33**

Анђелковић, С., **Врачар, М.** (2007). Вршњачка едукација као фактор превентивних здравствених иницијатива, *Зборник са Научно-стручне конференције са међународним учешћем Здравствено васпитање у савременој основној школи*, (201-206). Сомбор: Педагошки факултет. **М33**

Ђорђевић, Ж., **Врачар, М.** (2006). Васпитни рад школе- Вршњачка медијација у школи – програм ненасилног решавања конфликта, *Педагошка стварност*, бр.5-6. 361-375. **М52**

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У докторској дисертацији *Професионални развој наставника у функцији унапређивања компетенција за васпитање и образовање за одрживи развој*, актуелизује се потреба и значај професионалног развоја наставника у домену васпитања и образовања за одрживи развој. Имајући у виду да концепт одрживог развоја представља суштински део стратегије целоживотног учења, главна пажња аутора дисертације усмерена је на „промоцију“ васпитања и образовања за одрживи развој, али и на одређене тешкоће и проблеме који не дозвољавају да се задаци наставе у овом домену остварују на задовољавајући начин (неуједначено дефинисање и схватање концепта одрживог развоја, компетенције наставника за одрживи развој, утицај професионалног развоја наставника на развој компетенција за васпитање и образовање за одрживи развој, имплементација тема за васпитање и образовање за одрживи развој у програме професионалног развоја наставника). Како се основни циљ истраживања, односи на утврђивање развијености компетенција наставника о одрживом развоју и за одрживи развој, може се констатовати да је остварен. Увидом у истраживачке задатке који су усклађени са појединачним хипотезама, дошло се, између осталог, до следећих резултата: наставници имају позитивна мишљења о значају васпитања и образовања за одрживи развој, њиховој улози у реализацији садржаја наставе који промовишу одрживи развој, њиховом професионалном развоју, квантитету и квалитету садржаја који се односе на васпитање и образовање за одрживи развој током њиховог иницијалног образовања, као и условима за реализацију циљева и задатака васпитања и образовања за одрживи развој у установама у којима реализују наставни процес. На основу анализе структуре и садржаја докторске дисертације могу се јасно издвојити неколико кључних сегмената њеног научног доприноса. Научни допринос дисертације произилази из самог конципирања истраживачких праваца у раду који представљају свеобухватну, емпиријски засновану анализу компетенција наставника за васпитање и образовање за одрживи развој, што је чинило само појединачне аспекте ранијих истраживања у склопу сагледавања осталих чинилаца који се односе на проучавани проблем. У том смислу, уочава се изванредан помак ка стварању услова који могу да буду у

функцији јачања компетенција наставника за васпитање и образовање за одрживи развој у односу на претходни период. Научни, али и стручни допринос дисертације евидентан је у препорукама кандидата за усаглашавањем и иновирањем програмске структуре наставничких, педагошких и учитељских факултета садржајима који се односе на одрживи развој као основе за стварање јединствене позиције у реализацији задатака наставе који се односе на одрживи развој на нивоу Републике Србије у првом циклусу основног образовања. Поред наведеног, у завршном делу рада издвојене су и експлицитне педагошке и дидактичко-методичке препоруке за ефикаснијом реализацијом постојећих садржаја из области васпитања и образовања за одрживи развој у току инцијалног образовања наставника. Добијени резултати, њихово уопштавање и систематизација у оквиру дисертације, представљају значајан допринос обogaћивању укупног фонда педагошких и дидактичко-методичких сазнања као и општем развоју педагогије као интегралне науке о васпитању.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Значај дисертације огледа се у избору теме, представљању и анализи проучаване грађе, као и анализи проблема који прозилазе из овако дефинисане теме и посебних поглавља из структуре рада. Теоријски значај истраживања, огледа се у томе што је кандидат на основу адекватно одабране литературе и анализе схватања досадашњег проучавања проблем о васпитању и образовању за одрживи развој и компетенцијама наставника за то, дефинисао и обрадио проблеме који произилазе из овако дефинисане теме. Практични значај истраживања огледа се у томе, што ће садржај проучаваног проблема наћи место и простор у образовању нових истраживача и уједно их подстаћи на нова истраживања у овом домену. У процесу научно-истраживачке делатности чији је резултат докторска дисертација *Професионални развој наставника у функцији унапређивања компетенција за васпитање и образовање за одрживи развој*, може се уочити висок ниво самосталности кандидата Маје Љ. Врачар. Пре свега, у фази увиђања и идентификације научног проблема, као и у процесу селекције релевантних, поузданих и доступних научних информација са циљем да се што систематичније прикаже постојећи фонд сазнања у датој области. Поред тога, правилно су постављени методолошки оквири истраживања где је кандидат показао висок ниво методолошких компетенција. У делу саопштавања добијених резултата кандидат се руководи аналитичким и интерпретативним научним приступом у функцији што потпунијег и научно целовитијег одговора на постављена истраживачка питања. На темељу наведеног приступа у завршном делу рада издвајају се адекватни закључци и оригиналне научне и стручне импликације које иду у прилог самосталности у научно-истраживачком раду кандидата.

IX ПРЕДЛОГ:

Докторска дисертација кандидата Маје Љ. Врачар, *Професионални развој наставника у функцији унапређивања компетенција за васпитање и образовање за одрживи развој*, испуњава све стандарде и научно засноване норме прописане у домену израде ове врсте научног рада. Кандидат је у теоријским основама рада критички анализирао и систематизовао постојећа научна знања о датом проблему чиме је јасно указао на актуелност и његову научну оправданост за проучавање. На тим основама адекватно су постављени методолошки оквири рада и успешно реализовано истраживање. Систематично и јасно

саопштени резултати и њихова исправна интерпретација у виду прецизних закључака, представљају значајан допринос унапређивању компетенција и образовању наставника у Р. Србији са педагошког и дидактичко-методичког становишта, што је утицало да Комисија позитивно оцени научни допринос докторске дисертације *Професионални развој наставника у функцији унапређивања компетенција за васпитање и образовање за одрживи развој*, кандидата Маје Љ. Врачар. Имајући у виду претходно изречене констатације и закључке, као и све наведено у Извештају, предлагемо да Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, прихвати овде изнесу позитивну оцену о докторској дисертацији кандидата Маје Љ. Врачар под насловом *Професионални развој наставника у функцији унапређивања компетенција за васпитање и образовање за одрживи развој* и да кандидату одобри њену усмену одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.

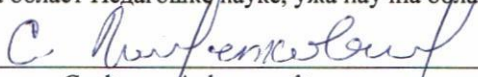
Проф. др Звездан Арсић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, председник Комисије

2.

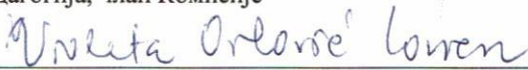
Проф. др Јасна Парлић - Божовић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, члан Комисије

3.

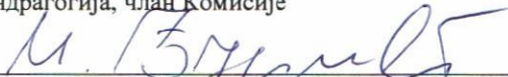
Проф. др Слађана Анђелковић, редовни професор Географског факултета Универзитета у Београду, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, члан Комисије

4.

Проф. др Виолета Орловић - Ловрен, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду, научна област Андрагошке науке, ужа научна област Андрагогија, члан Комисије

5.

Проф. др Игор Ђурић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, ментор